

Kristina RAVNJAK

Uspešna podjetja načrtno vplivajo tudi na podobo odprtega prostora

Urejen zunanji prostor ali vrt je vselej izražal stanje in potrebe družbe. Vrtove in parke kot velika dela, ki so razkazovala moč lastnika, so nekoč naročali vladarji, predstavniki cerkvene oblasti in drugi člani najvplivnejšega sloja družbe. Tudi v sodobni družbi je morda podobno, toda hkrati veliko bolj zapleteno. Prostor kot omejen vir je prevečkrat prezrt in premalo spoštovan. Gradnja objektov in urejanje njihove okolice se vse bolj drobi v manjše enote, pri načrtovanju pa ima kapital (interes investitorja) v primerjavi z veljavnimi prostorskimi predpisi, strokovnimi smernicami in uveljavljeno dobro prakso morda preveliko moč. Priča smo mnogim spremembam in temu se moramo prilagoditi tudi tisti, ki se poklicno ukvarjamo z urejanjem prostora.

Najvplivnejše institucije sodobnega sveta so večja in manjša podjetja, ki jim ne gre le za dobiček, temveč delujejo dolgoročno, zato skrbijo tudi za prostor, v katerem živimo in delamo vsi. Morda so prav ta podjetja ključ tudi do bolj urejenega in kakovostnega prostora v širšem pomenu zapisanih besed.

Ključne besede: urejanje prostora, vrt za zaposlene, uspešna podjetja, družbena odgovornost, ugled podjetja, pozitivni učinki zelenja v mestih, ozelenitev delovnih mest

1 Uvod

Večja in manjša podjetja, vse do posameznika, ki se zaposli kot samostojni podjetnik – vsi predstavljamo bolj ali manj vplivne institucije sodobnega sveta, ki dajejo delo posameznikom in v obliki svojih izdelkov ali storitev zagotavljajo dobrine širši družbi. Del dobička, ki je glavni cilj vsakega resnega podjetnika, gre v državne blagajne, posredno ali neposredno pa vsi tudi spreminjamo prostor, v katerem živimo in delamo. Ko je bila družba nekoč še večinoma v celoti usmerjena v kmetijstvo, je bil ta vpliv viden v značilni krajinski podobi: mozaično obdelane kmetijske površine, travniki, njive, gozd, strjena naselja, uporaba lokalnih materialov in upoštevanje tradicije. Danes je taka krajina le še nostalgичen spomin, toda ali se kdaj vprašamo: »Kakšno podobo odprtega prostora si želimo? Kakšen prostor potrebujemo za zeleni slog življenja in dela?«

2 Vpliv podjetij na podobo odprtega prostora kot družbena odgovornost

Danes se veliko govori o družbeni odgovornosti podjetij, s čimer se seveda lahko bolj celostno ukvarjajo le dovolj velika podjetja, ki na svoj način soustvarjajo našo družbo. Takim

sta ugled in prepoznavnost zelo pomembna, zato bodo cenili tudi lepo urejeno okolico poslovne stavbe, še posebej odprti pa bodo za nove večplastne rešitve. Naj na tem mestu opozorim, da imamo v prostorskem smislu pri tem še veliko neizkoriščenih možnosti. Tisti, ki imajo vpliv in sredstva, s katerimi bi se določena podoba odprtega prostora tudi res lahko uresničila, preprosto ne razmišljajo o tem ali pa se ne zavedajo posledic svoje brezbriznosti.

Družbeno odgovornost navadno zasledujemo na področjih, kot so lokalna skupnost, vplivi na okolje (onesnaževanje), dobrotelost, družbena vključenost šibkejših (**mladi brez izkušenj**, manjšine, invalidi, begunci) in izobraževanje. Gre za delovanje podjetja v korist podjetja samega in vseh tistih, ki so na kakršen koli način povezani z njim. V slovenskih podjetjih se pod družbeno odgovorne projekte šteje tudi podpora našim športnikom, kulturi, samooskrbi in inovacijam v podjetjih. Ker zelenje v delovnem okolju odločilno vpliva na uspešnost podjetij in posameznikov, bi lahko pod družbeno odgovorne projekte šteli tudi skrb za urejen odprti prostor v bližini podjetja in v primeru večjih podjetij tudi širše.

Slika 1: Velika podjetja (na primer Sony) gradijo zeleno podobo mesta Berlin, Nemčija

3 Uspešna podjetja skrbijo za svoje zaposlene in urejeno okolje

3.1 Zdravje in dobro počutje na delovnem mestu

Država Slovenija z zakonom o varnosti in zdravju pri delu določa pravice in dolžnosti delodajalcev in delavcev v zvezi z varnim in zdravim delom ter ukrepi za zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu. V 32. členu tega zakona piše, da mora delodajalec promocijo zdravja na delovnem mestu načrtovati ter zanjo zagotoviti potrebna sredstva in tudi način spremljanja njenega izvajanja v skladu s smernicami za določitev in pripravo promocije zdravja na delovnem mestu, ki jih je dolžan pripraviti minister za zdravje. Delovno okolje lahko tako postane pomembno okolje za promocijo zdravja, kar koristi podjetjem in zaposlenim. Zdravi in zadovoljni delavci pomenijo za podjetje nižje stroške, ki so povezani z bolniškimi odsotnostmi in nizko produktivnostjo zaradi težjih delovnih pogojev (stres, življenjska ogroženost v težki industriji, daljši delovnik).

Promocija zdravja na delovnem mestu vključuje prizadevanja za izboljšanje organizacije dela in delovnega okolja, spodbu-

janje zaposlenih, da se odločijo za zdrav življenjski slog (uporabo stopnic namesto dvigal in podobno) in krepitev osebneega razvoja posameznikov (na primer spodbude za opuščanje kajenja). Ukrepi pod okriljem promocije zdravja vplivajo na zmanjšano izostajanje od dela, večjo motivacijo, izboljšano produktivnost, lažje zaposlovanje, manj odpovedi najboljšega kadra in pozitivno podobo podjetja v javnosti.

Nov ukrep promocije zdravja na delovnem mestu bomo morda kmalu upravičeno prepoznali tudi v obliki urejanja vrtov za zaposlene, katerih namen je aktivno preživljanje prostega časa na delovnem mestu (na primer odmor za malico). Si lahko predstavljate, kako bi prazno teraso ali prostor med poslovnimi objekti preuredili v oazo zelenja, v kateri se oči spočijejo od dela z računalnikom? Uredimo lahko zunanji fitnes ali celo posadimo zelišča za čaj. Zelenje močno vpliva na kakovost bivanja, največ časa pa preživimo prav na delovnem mestu, kjer v prijetnem okolju in dobro načrtovanem procesu dela ne bi bilo več prostora za stres, ki velja za največjega povzročitelja različnih bolezni.

Slika 2: Vrt za zaposlene v Københavnu, Danska

3.2 Kakovosten zunanji prostor krepi pozitivne učinke zelenja

Človek je del narave, in bolj ko se ljudje oddaljujemo od nje, večje težave imamo z zdravjem in počutjem. Na udaru so vsi vodstveni kadri in tudi zaposleni, ki se težje spoprijemajo s stresom na delovnem mestu. Motnje spanja, težave z očmi, bolečine v ramenih in hrbtenici, psihične težave in splošna utrujenost so le nekateri znaki izgorelosti ali bolezni, ki jo imenujemo tudi bolezen »prepridnih«. Ko zaposleni zaradi obilice obveznosti izgubljajo motivacijo za delo, običajne (finančne in druge) spodbude odpovedo. Morda je skrajni čas, da delovna mesta sistematično »opremimo« z zelenjem, ki ima na človeka večplastne pozitivne učinke.

Kakovosten zunanji bivalni prostor omogoča neposredno povezavo s širšim svetom s pogledi, razgledi in potmi. Prostor je najzanimivejši, če je omogočena dobra interakcija med ljudmi. Zelena barva nas pomirja, v zavest prinaša občutke zadovoljstva, miru, veselja in upanja. Podobne pristne občutke nam nudi pogled v urejeno zelenje ali gozd. Pozitivne učinke zelenja v mestih so v preteklosti raziskovali na različnih ravneh in pri tem dokazali njegovo koristnost tako pri aktivni (vrtnarjenje), bolj družbeno naravnani rabi (srečanje ljudi v parku, sedenje na soncu za tvorbo vitamina D), kot tudi pri pasivni rabi (opazovanje skozi okno). Bolniki, ki so se v bolnišnicah zdravili

z možnostjo razgleda na park, naj bi ozdraveli veliko hitreje kot tisti, ki so bili od okna bolj oddaljeni (Cooper Marcus in Barnes, 1995).

3.3 »Workplace gardens«

Nekatera velika ameriška podjetja in organizacije so končno prepoznale ugodne učinke zelenja (The Blue Cross and Blue Shield Association, Baxter International Inc., Southwest Airlines, Google Inc.), zato zadnjih nekaj let vzpostavljajo svoje vrtove ali parke, tako imenovane »community« ali »workplace gardens«. Primeri dobre prakse, pri katerih podjetja financirajo in sooblikujejo odprti prostor dela mesta, se močno širijo, zato je le vprašanje časa, kdaj bo ta koncept širše razvit tudi v Evropi. Skupnostni vrtovi v omenjenih in podobnih podjetjih pomenijo priložnost, da zaposleni vstopajo v vsakodnevno interakcijo med seboj, z okoliškimi prebivalci, strankami podjetja in obiskovalci. Gre za prostor za učenje, prenašanje znanja in deljenje izkušenj, seveda ne le tistih vrtnarskih.

3.4 Praksa v Sloveniji

V Sloveniji česa takega, kot je »vrt za zaposlene«, pravzaprav še ni. Ker ima večina Slovencev svoj vrt, si pravzaprav zelo težko predstavljamo, kako lahko drugod po svetu deluje nekaj takega, kar imenujemo skupnostni vrtovi. Tudi podjetij z več sto

Slika 3: Skrbno urejen kos zelenega mozaika v Tajpeju na Tajvanu – atrakcija tudi za turiste

zaposlenimi, ki bi v pravem pomenu pojma družbene odgovornosti sledila svetovnim trendom, ni veliko. Manjša podjetja svojo družbeno odgovornost težje prepoznajo v soodločanju o odprtem prostoru (sploh ob tistem, kar ni v njihovi neposredni lasti). Daljnosežna naloga krajinskih arhitektov, urbanistov in uporabnikov prostora je torej v tem, da skupaj pokažemo, kakšne kakovosti odprtega prostora si v resnici želimo, pri tem pa vedno upoštevamo širši kontekst odprtega prostora. Najti moramo tak način vzpostavitve vrtov ob delovnih mestih, ki je primeren za naš prostor, to pa še zdaleč ni preprosto, saj se ustrezne rešitve močno razlikujejo in so odvisne od posameznih okoliščin. Če uspemo v družbi vzpostaviti zanimanje in širjenje idej o dobrih praksah iz tujine, smo na dobri poti do tistih, ki imajo v rokah kapital in iskreno željo po zagotavljanju vse bolj prijetnih (tudi odprtih) prostorov za delo.

4 Sklep: Kako načrtovati okolico ob prostorih podjetij

Kakšen vrt za zaposlene si torej v Sloveniji sploh lahko privoščimo, ali ga potrebujemo oziroma želimo? Naj bo v pisarni, delavnici ali morda v prostoru, ki si ga zaposleni lahko delijo tudi s strankami podjetja, možnosti za zelenje v podjetjih so različne. Najboljše je seveda, da investiramo v zelenje v odprtem prostoru v neposredni bližini delovnega okolja. Tak vrt postane dolgoročna naložba v celostno zdravje in dobro počutje zaposlenih, pri tem pa ni treba, da je zemljišče last podjetja.

Če je v okolici podjetja primerno (prazno ali zapuščeno) zemljišče, ga lahko skupaj z zainteresiranimi skupinami, zaposlenimi v podjetju in zaposlenimi iz drugih bližnjih institucij (sodelovanje z drugimi podjetji, brezposelnimi posamezniki, šolami, vrtci, upravnimi enotami, tudi bolnišnicami in podobno) spremenimo v skupni zeleni raj. Če bi podjetje v kraju, v katerem opravlja svojo dejavnost, poskrbelo za obnovo mestnega parka,

Slika 4: Pridelovanje zelenjave na delovnem mestu – zakaj pa ne?

Slika 5: Morda gre za poskus ureditve zelenega prostora v smislu vrta za zaposlene: »Parkplac« kot začasni park v Ljubljani (Mestna občina Ljubljana in društvo prostoRož) občane poziva k drugačnemu doživetju javnega prostora in širjenju ideje 3R – Reduce, Reuse, Recycle ali po slovensko »zmanjšati, ponovno uporabiti, reciklirati«.

finančno podprlo odprtje novega otroškega igrišča ali morda centra za starejše, bi bila njegova družbena odgovornost zelo jasno izražena, koristi pa bi imeli tako zaposleni v podjetju kot celoten kraj, v katerem podjetje deluje. Tako izražena skrb za odprti prostor ne bi bila le kompenzacija za morebitne neprijetnosti, ki so prišle v kraj z razvojem določenega podjetja (širjenje industrijske cone, vplivi delovnega procesa

Slika 6: Košček narave spada tudi na delovno mesto.

na kakovost zraka in podobno), temveč bi se tam, kjer je to primerno, začela razvijati sodobna mešana raba prostora (povezovanje z drugimi dejavnostmi in institucijami), ki je v razvitejših mestih že nekaj let najučinkovitejši način načrtovanja ali ureditve posameznih mestnih četrti. Obrtne cone bi tako dobile prijaznejšo podobo, kakovost življenja pa bi se s takim preišljenim načrtovanjem močno izboljšala. Rezultati morda ne morejo biti vidni čez noč, gotovo pa se lahko v letu ali dveh kaj premakne, če le aktivno iščemo pravo pot.

Pri načrtovanju in izvedbi urejanja zunanjih prostorov vseh vrst ne smemo nikoli pozabiti na povezavo notranjih in zunanjih prostorov, ki naj bo nedvoumna in jasno vidna. Prostor naj bo oblikovan tako, da se v njem zlahka orientiramo, da je funkcionalen in zanimiv. Dobra ureditev zunanjega prostora omogoča uporabnikom, da na prostem doživijo poseben občutek svobode. Prek zunanjega zelenega prostora lahko tako celo med delovnim časom (žal to še zdaleč ni zanemarljiv del našega življenja) spremljamo letne čase in na svoj način iščemo stik z naravo.

.....
 Kristina Ravnjak, diplomirana inženirka krajinske arhitekture (UN) in udeleženka operacije »Podjetno v svet podjetništva 2014« na RRA Koroška
 Otiški Vrh, Šentjanž pri Dravogradu, Slovenija
 E-pošta: kristina.ravnjak@gmail.com
 Spletna stran: www.gartgarden.com

Viri in literatura

Cooper Marcus, C., Barnes, M. (1995). Gardens in Health Care Facilities: Uses, Therapeutic Benefits, and Design Considerations. Martinez, Kalifornija: The Center for Health Design. Dostopno na: <https://www.health-design.org/sites/default/files/Gardens%20in%20HC%20Facility%20Visits.pdf> (10. 1. 2015).

Kaplan R, Kaplan S. (1989). **The Experience of Nature**. New York: Cambridge University Press. Dostopno na: <http://willsull.net/resources/270-Readings/ExpNature1to5.pdf> (10. 1. 2015).

Krivec, B. Načrt promocije zdravja na delovnem mestu Mladinski center Velenje. Dostopno na: http://www.mc-velenje.si/file/repository/Nac_rt_promocije_zdravja_na_delovnem_mestu_MC_Velenje.pdf (10. 1. 2015).

Ogrin, D. (1993). Vrtna umetnost sveta. Pregled svetovne dediščine. Ljubljana: Pudon: EWO.

Ravnjak, K., Pintar, S. (2015). Vrt za zaposlene. Prostor povezovanja in glasnik družbene odgovornosti podjetja. V reviji: HRM, strokovna revija za ravnanje z ljudmi pri delu = human resource management magazine. Letnik 13, št. 63 (feb. 2015). Ljubljana: Planet GV, poslovno izobraževanje, d. o. o.

Rihter, N. (2009). **Družbena odgovornost podjetij in uresničitev okoljskih aktivnosti**. Diplomsko delo. Ljubljana: Univ. v Ljubljani, Ekonomska fakulteta. Dostopno na: <http://www.cek.ef.uni-lj.si/UPES/rihter330.pdf> (10. 1. 2015).

Zakon o varnosti in zdravju pri delu. Uradni list RS, št. 43/2011 z dne 3. 6. 2011. Dostopno na: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=103969> (10. 1. 2015).